

**FOGLALKOZTATÁSI STRATÉGIA
FELÜLVIZSGÁLATA
(KIVONAT)
2021**

A TOP 5.1.2-15-BO1-2016-00009

**„HELYI FOLGLALKOZTATÁSI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK AZ
EDELÉNYI KISTÉRSÉGBEN”**

CÍMŰ

PROJEKTHEZ

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

TARTALOM

Tartalom	2
1. Bevezetés.....	3
2. Vezetői összefoglaló	4
3. Szakmapolitikai háttér.....	8
4. Aktuális foglalkoztatási statisztikák.....	9
4.1 Nyilvántartott álláskereső az Edelényi Paktum területén	10
4.2 A munkaerőpiacon hátrányos helyzetű kiemelt célcsoportokról.....	11
4.3 Közfoglalkoztatási helyzet.....	12
4.4 Várható munkaerő-igény a megyében	13
5. A SWOT-elemzés áttekintése	15
6. Ajánlások a kiemelt célcsoport foglalkoztatási helyzetének javítására.....	17

1. BEVEZETÉS

Az Edelényi Paktum területén megállapítható, hogy a 2017-ben készült Foglalkoztatási Stratégia – mely a gazdasági növekedéssel és a foglalkoztatás bővülésével számolt – bár jelentős mértékben nem, de hangsúlyaiban változtatást igényel a 2020-ban kialakult járvány és azt követően a nemzetgazdaság teljesítményének – remélhetőleg – rövid távú visszaesésének hatására. A nemzetközi szakirodalom arra hívja fel a figyelmet, hogy a pandémiás válság időszakában a foglalkoztatottság csökkenésénél (a munkahely elvesztésénél) több embert érintett a jövedelem csökkenése és a szegénység növekedése részben azért, mert a kormányzati politikák a munkahelyek védelmére koncentráltak (ezek hatására megnőtt az ideiglenes elbocsátások száma, az állásidőn, fizetés nélküli szabadságon lévők száma, a rövidebb munkaidőben dolgozóké, valamint a vállalkozásokat szüneteltetőké). Ráadásul a jövedelem-veszteség gyakorisága egyes társadalmi csoportokban és a válság természetének megfelelően, a korlátozásokban jobban érintett szektorokban koncentráltabb (ezek a szektorok elsősorban a vendéglátás, szálláshelyszolgáltatás, a személyes szolgáltatások, valamint a művészet, szórakoztatás ágazatait jelentik).

Tehát, a pandémiás korlátozó intézkedések bevezetéséig kedvezően alakuló foglalkoztatási adatok mögött az egyik tényező a gazdasági növekedés volt, a másik oldalon viszont megjelent a munkaerőhiány is. Ezért a stratégia korábbi felülvizsgálata során a munkaerőhiányt és ehhez kapcsolódva a munkaerő-tartalék jellemzőit is vizsgálnunk kellett ahhoz, hogy a stratégiában kijelölt célok és eredmények fenntarthatóságát érintő kockázatok nagy részét a tervezett beavatkozások képesek legyenek kezelni, elkerülni. Az elmúlt hónapok kedvező gazdasági és munkaerőpiaci folyamatai újra előtérbe helyezték ezen vizsgálati, beavatkozási területeket.

Összességében megállapítható, hogy a foglalkoztatási ráta a vizsgált időszak során alapvetően kedvezően alakult, ugyanakkor az adatok továbbra is mutatják egyrészt az Edelényi kistérség elmaradását az országos átlagtól, valamint a nők foglalkoztatottságának leszakadását a férfiak arányától.

2. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A helyzetfeltárás tehát rámutatott arra, hogy az elmúlt években pozitív és negatív folyamatok egyaránt érintették a szakterületet.

Egyrészt a szigorú korlátozások időszakát leszámítva nőtt, növekszik a gazdasági teljesítmény. Az országos szintnél némileg alacsonyabb szinten, de a beruházások folyamatosak a térségben, ám ezek jelentős hányada állami-önkormányzati fejlesztés. A magánszektor beruházásai pontszerűek, egy-egy térségben nagy hatással bírhatnak. Fontos szem előtt tartani, hogy a térség határain túli beruházások is hatással vannak a periféria-területeken a foglalkoztatottságra.

Az elvándorlás térségi és megyei szinten is egyaránt komoly probléma, munkaerőpiaci veszélyforrás: vannak olyan területei a térségnek, ahol gyakorlatilag nincs elérhető munkaerő, mivel kiüresednek a települések.

A munkaerő-hiány ismét szinte minden ágazatban jelen van, ezek közül is kiemelkedik az építőipar és a vendéglátás, valamint néhány térséget tekintve az élelmiszeripar-mezőgazdaság is érintett. A munkaerő-hiány ellenére anomáliák is érzékelhetők: számos olyan eset van amikor vagy a munkaadó, vagy a munkavállaló nem fogad el egy adott lehetőséget.

A kiemelten fontos beavatkozási területek tehát a következők:

- a nők munkaerőpiaci aktivitását segítő tevékenységek, szolgáltatások kiemelt kezelése (eszközök, megoldások a családi és munkahelyi kötelezettségek összehangolására);
- a munkaerő-tartalék mozgósítása, a munkaerő-tartalékot képző csoportok munka világába való belépésével kapcsolatos problémák orvoslása;
- a megyei korfa alakulása, az aktív korú népesség csökkenése 3-10 éves távlatban;
- a „Z” generáció munkahelyi szocializációjával kapcsolatos információhiány oldása és eszköztár kialakítása a hátrányos helyzetű inaktívak munkaerőpiaci részvételének elősegítése komplex, egyénre szabott munkaerőpiaci szolgáltatásokkal.

A fentiek fontosságát támasztja alá, hogy a térségben nagy arányban vannak jelen olyan társadalmi csoportok, amelyek tartósan munkanélküliek, az ő elérésük innovatív megoldásokkal és a helyi szereplők erőteljes bevonásával képzelhető csak el.

Az elsődleges feladat – a stratégia továbbra is releváns céljai mellett – az, hogy minél nagyobb társadalmi csoportot tudjon aktivizálni a paktum a hátrányos helyzetben lévők körében. Ehhez például olyan lehetőségek állnak rendelkezésre, mint pl. védett munkahelyek megteremtése, amellyel kapcsolatban több jó példa is adott a fogyatékkal élők munkaerő-piaci elhelyezkedésére. Ezeknek rendszerét ki lehetne bővíteni a szociálisan hátrányos helyzetű, illetve alapkompétencia hiánnyal küzdő társadalmi csoportokra is – elsősorban pl. képzésekkel, és mentorok bevonásával.

A 2021. évben a Foglalkoztatási Stratégia az Edelényi kistérség területén a következő fő irányokat jelöli ki:

- az összefogás erősítése a települések között: a feladatellátásban és a pályázati lehetőségek lehívásában egyaránt;
- a városi önkormányzatok nagyobb összefogó szerepének erősítése a vezérhajó lehetőség kihasználására;
- az oktatás további erősítése, kifejezetten a felnőtt lakosság digitális kompetenciáinak növelése érdekében;
- az esélyegyenlőség még kiemeltebb megvalósítása;
- a járvány okozta szociális problémákra történő nagyobb fókuszálásra való felhívás, és az ezt enyhítő foglalkoztatási formák továbbvitele (társadalmi vállalkozások, szociális gazdaság és közmunka szerepének hangsúlyozása).

A 2017-ben készült és azt követő Foglalkoztatási Stratégiák az Edelényi Paktum területén megállapították, hogy a foglalkoztatás jelentős bővülése, a munkanélküliség országos csökkenése nem vezetett a területi egyenlőtlenségek jelentős mérséklődéséhez, ezek az egyenlőtlenségek bizonyos esetekben még erősödtek is. A települések életébe a kormány egyre több egyedi döntéssel avatkozik be, ez is hozzájárul ahhoz, hogy az önkormányzatok mindinkább úgy viselkednek, mint az állam szervei. A járvány első hulláma idején az Edelényi Paktum területén közfoglalkoztatás kedvező, területileg is stabilizáló hatású volt a foglalkoztatásra.

A kormány legutóbbi, munkahelymegtartást célzó intézkedései elsősorban a fővárost és Nyugat-Dunántúlt érintették kedvezően, de az Edelényi Paktum területén lévő vállalkozások is – bár szerényebb mértékben – igénybe tudták venni, ahogy ezt a Foglalkoztatási Stratégia felülvizsgálatai is ajánlották.

A 2021. éves stratégia felülvizsgálatnak központi kérdése a koronavírus-világjárvány okozta károk enyhítési lehetőségeinek számbavétele, a gazdaság dinamikus újraindítása. A koronavírus okozta válság is azt hozta magával, amit az eddigi válságok: a munkahelyek elvesztését. A paktum lakosságának nagy része alacsony, illetve középfokú végzettséggel rendelkezik, így a távmunka lehetősége számukra korlátozott, ugyanakkor a szociális juttatások összege az elmúlt években nem emelkedett. Köztudott, hogy a pandémia leginkább az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők szenvedték el, ugyanis az ő munkájuk a leginkább helyettesíthető.

Az oktatás látszólag jól alkalmazkodott a digitális térben való működéshez, azonban hiányoztak a reformintézkedések a szociálpolitikában, és ez még fokozta is a regionális különbségeket a foglalkoztatásban. Az aluliskolázottsági problémákon túl nagy figyelmet kell fordítani a nemek közötti egyenlőtlenségre, amely hosszú ideje fennálló probléma, és most kiéleződni látszik a foglalkoztatottságban. A szociál- és oktatáspolitikai vonatkozások mellett fontos a gazdaság duális szerkezetének vizsgálata, ugyanis akár a kis- és nagy akár a külföldi és belföldi vállalkozások dimenzióját elemezzük, jelentős különbségek vannak az egyes területeken, amelyek az ilyen gazdasági kríziseknek köszönhetően csak mélyülni fognak.

Foglalkoztatási Stratégia felülvizsgálatának másik központi eleme az együttműködés javításának további erősítése. Ma sajnos a paktumok működése mellett is a széttöredezés és nem az együttműködés jellemzi a városok és vidékük kapcsolatait. Nem jellemző a funkcionális városi térségben való gondolkodás, az önkormányzatok együttműködése inkább az adminisztratív jellegű, jogi státuszokon alapuló kapcsolatokra korlátozódik. A járások ma nem működnek tervezési szintekként, a Miskolcon kívül a térségi kisebb városok esetében hiányoznak a város és térsége együttműködéséhez szükséges intézményi, tervezési és koordinációs mechanizmusok. A járáshatárok nem tekinthetők munkaerőpiaci vonzáskörzeteknek és a tömegközlekedési kapcsolatok is alapvetően hiányosak a járásközpont és a járásba tartozó többi település között. A stratégia

felülvizsgálat eredményeit bemutató workshopok résztvevői különösen fontos fejlesztendő területként jelölték meg a közösségi közlekedés fejlesztését, a nehezen megközelíthető települések elérhetőségének javítását.

A paktum foglalkoztatási stratégiájának felülvizsgálatában megjelenő üzenet, hogy a pályázatvezérelt fejlesztéspolitika gyakorlata és az alulról építkező tervezés rendszere nem egymást kizáró elképzelések. Sőt, egymást erősítőnek kell lennie, és ebben nagy szerepe van annak, hogy a települések és a térségek fogalmazzák meg céljaikat, egyeztessék fejlesztési elképzeléseiket, tehát legyenek olyan terveik, amelyekre támaszkodva a fejlesztési forrásokért tudnak harcolni.

3. SZAKMAPOLITIKAI HÁTTÉR

A térségi stratégia szintjén nem azonosítható olyan új dokumentum, ami a helyi célokat, illetve a stratégia irányát befolyásolná.

Országos szinten vannak olyan újabb dokumentumok, amelyek megközelítését meg kell ismerni ahhoz, hogy a gyorsjelentés vizsgálhassa a stratégia koherenciáját az új országos, illetve helyi célokkal.

A hazai (OFTK) és az uniós (EU 2020 Stratégia) fejlesztési szükségletek és növekedési lehetőségek alapján a 2014-2020-as tervezési ciklus átfogó nemzeti fejlesztési célja a fenntartható, magas hozzá adott értékű termelésre és a foglalkoztatás bővítésére épülő gazdasági növekedés.

A foglalkoztatás bővítése a magyar kormány gazdaságpolitikájának elsőszámú prioritása az európai unió célkitűzésével megegyezően: a 75%-os foglalkoztatási ráta elérése a 20-64 éves népesség körében; a kormányzati cél 1 millió új, adózó munkahely teremtése 2020-ig.

A foglalkoztatáspolitikai fő kihívása jelenleg a munkaerő-hiány, valamint a keresleti és kínálati oldal egyensúlytalanságai. E kihívásokat a kormány a nyílt munkaerő-piacon való elhelyezkedést elősegítő aktív munkaerő-piaci eszközök erősítésével, a közfoglalkoztatásból a versenyszférába való kivezetés előmozdításával és a közfoglalkoztatás rendszerének átalakításával, a munkavállalók mobilitásának javításával. Ezek az országos célok mind támogatják a Stratégia megvalósítását, koherensek azzal.

Fontosabb, a stratégia szempontjából kiemelő célok:

- Az utóbbi két év gyors ütemben javuló ifjúsági munkaerő-piaci mutatóinak hosszú távú fenntartása és tovább javítása érdekében Magyarország továbbra is kiemelt figyelmet fordít a 25 év alatti fiatalokra.
- Magyarországnak célja, hogy minél több közfoglalkoztatott helyezkedjen el az elsődleges munkaerőpiacon, hiszen a közfoglalkoztatásban lévők egyre nagyobb arányt képviselnek a rendelkezésre álló munkaerő-tartalék között.
- A szakképzés elmozdul a korábbi kínálat-vezérelt képzési rendszertől a kereslet-vezérelt készség- és képzési rendszer felé.

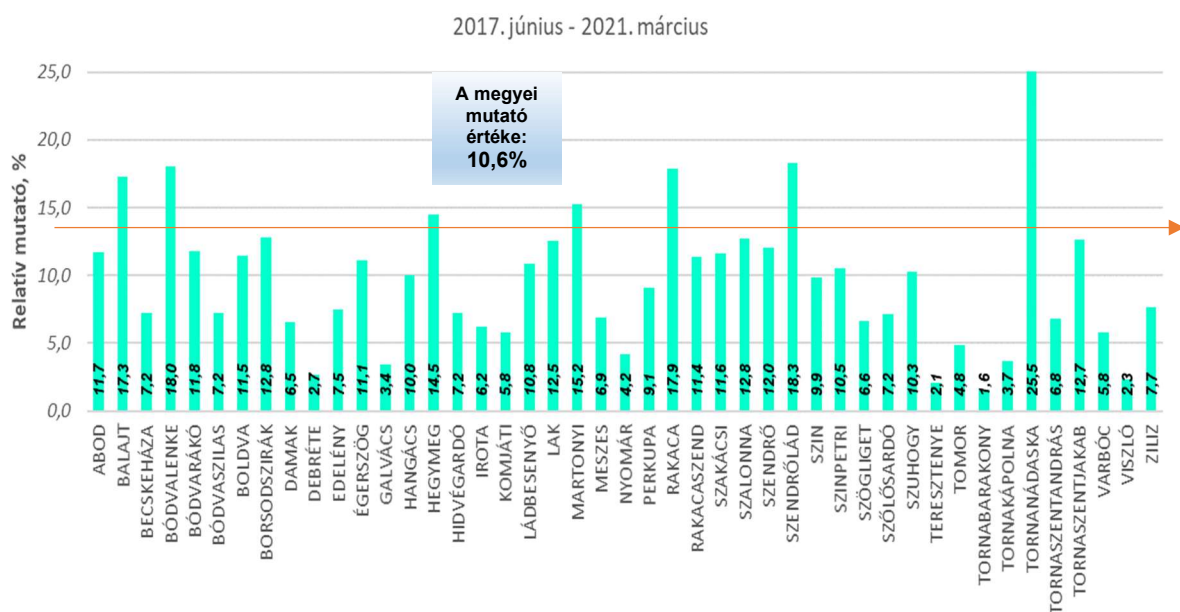
4. AKTUÁLIS FOGLALKOZTATÁSI STATISZTIKÁK

Az Edelényi Paktum célterületén a munkavállalási korú népesség száma a 2017 június – 2021. március közötti időintervallumban átlagosan 21.701 fő volt. Közülük kiemelkedik a két városi ranggal rendelkező település, ahol a célterület lakosainak több, mint 40%-a koncentrálódik. Edelényben 6.543 fő, Szendrőn 2.592 fő szerepel az NFSZ nyilvántartásában. További két település kivételével – Boldva (1.598 fő), és Szendrőlád (1.276 fő) – kizárólag olyan településekkel találkozhatunk, ahol 1.000 fő alatt van a munkavállalási korú népesség száma, de ezeknek is, több mint a felében 250 fő alattiakról beszélhetünk. Sőt 13 település (Hegymeg, Szőlösárdó, Bódvarákó, Irota, Galvács, Viszló, Varbóc, Égerszög, Becskeháza, Tornakápolna, Teresztenye, Tornabarakony, Debréte) területén a 100 főt sem éri el munkaerő-állomány.

Az alábbi grafikon a nyilvántartott álláskeresők arányát mutatja be a munkavállalási korú népesség %-ban, az Edelényi Paktum célterületén, a 2017 június – 2021. március közötti időszakban. A relatív mutatónak is nevezett statisztikai adat arról informál, hogy a nyilvántartott álláskeresők a munkaképes korú népesség (15-64 éves férfiak és nők) hány százalékát adja az adott település lakosságának.

1. ábra

A nyilvántartott álláskeresők aránya a munkavállalási korú népesség %-ában az Edelényi Paktum területén

Forrás: <https://nfsz.munka.hu/>

A relatív mutatónak is nevezett statisztikai adat arról informál, hogy a nyilvántartott álláskereső a munkaképes korú népesség (15-64 éves férfiak és nők) hány százalékát adja az adott település lakosságának.

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei relatív mutató értéke a vizsgált időszakban 10,6% volt. Az Edelényi Paktumot alkotó 45 település adatait elemezve elmondható, hogy a települések többségében (24 db) 10% alatti a mért arányszám, 15 település esetében 14 és 10% közötti, 6 település esetében viszont 15-25% között mozog. A skála két végpontján Tornabarakony és Tornanádaska áll, előbbi esetében 1,5%, utóbbi esetében 24,7% a nyilvántartott álláskereső aránya a munkavállalási korú népesség %-ban.

A munkaerő-piaci folyamatok továbbra is pozitív irányt mutatnak, gyakorlatilag minden fontos mutatóban további (némileg lassuló) fejlődés érzékelhető a térségben; ezzel az országos folyamatoknak megfelelően az Edelényi kistérség is egyre javuló munkaerő-piaci helyzetbe kerül. Ebben azonban jelentős szerepe lehet az elvándorlásnak is, vélhetően azon csoportok hagyják el a térséget, akik az ország más részein, vagy külföldön jobb elhelyezkedési eséllyel számolnak.

4.1 Nyilvántartott álláskereső az Edelényi Paktum területén

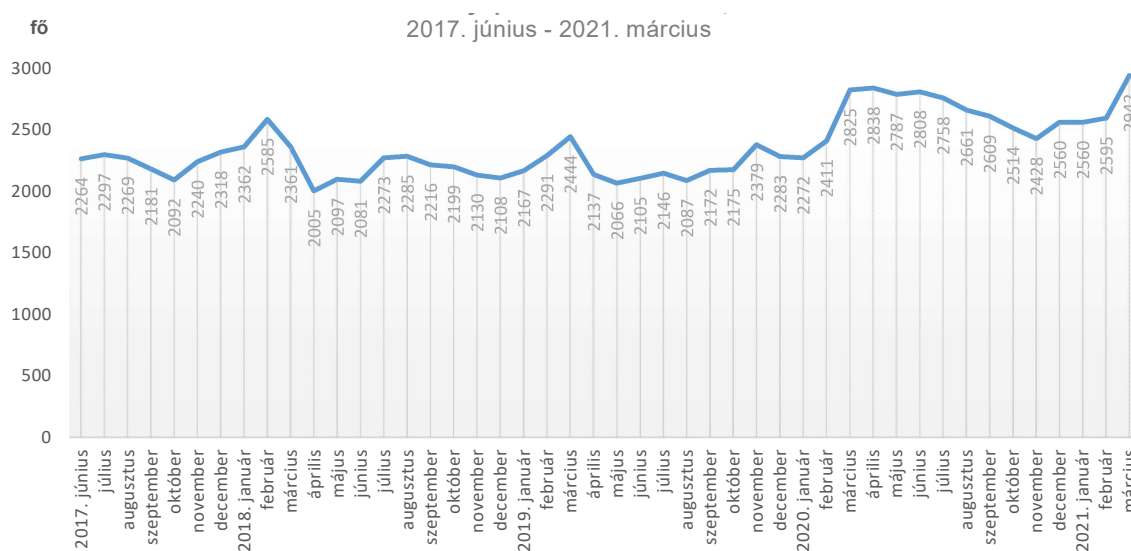
A 2021. márciusi zárónapon az Edelényi Paktum köréhez tartozó településeken – a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat regiszterének nyilvántartott adatai alapján – 2.942 fő álláskereső szerepelt, ami 678 fős növekedést jelent a 2017. júniusi időszakhoz képest, így az álláskeresők száma csaknem 30%-kal nőtt. Az álláskeresők havi létszámának alakulása – ahogy azt az alábbi grafikon is mutatja – az elmúlt 46 hónapban hullámzó tendenciát mutat, csúcspontját 2021. március hónapban, míg legalacsonyabb pontját 2018. április hónapban (2.005 fő) érte el.

Az Edelényi Paktum célterületének egyes településeit vizsgálva elmondható, hogy a regisztrált álláskeresők legnagyobb számban az edelényi járás két városának a körzetében koncentrálódnak. Edelényben 534 fő, Szendrőn 421 fő a nyilvántartott álláskeresők száma. Szendrőn szintén magas (306 fő) az álláskeresők száma, 100 fő feletti létszámmal ezen túlmenően még hét településen találkozhatunk, nevezetesen Boldva (177 fő), Rakaca (158 fő), Lak (140 fő), Szalonna (136 fő), Tornanádaska (123

fő), Borsodszirák (108 fő) és Balajt (102 fő) vonatkozásában. 100-50 fő közötti létszámmal 4 település esetében találkozhatunk, ezek Szuhogy (86 fő), Perkupa (68 fő), Bódvaszilas (61 fő), valamint Szin (59 fő). 50 fő alatti álláskeresői létszámmal 31 település szerepel, de közülük 12 település esetében 10 fő alatti, sőt két településen (Debréte, Tornakápolna) nulla a nyilvántartásban lévők száma.

2. ábra

A nyilvántartott álláskeresők átlagos száma az Edelényi Paktum célterületén (fő)

Forrás: <https://nfsz.munka.hu/>

4.2 A munkaerőpiacon hátrányos helyzetű kiemelt célcsoportokról

Iskolai végzettség szerint elemezve elmondható, hogy a célterületen a leghátrányosabb munkaerőpiaci helyzetű álláskeresők legnagyobb létszámú csoportját az alacsony végzettségűek, a legfeljebb 8 általános iskolai osztályt végzettek alkotják. A 2017. június és 2021. március közötti időszakban az álláskeresők 61,6%-a (1.504 fő) tartozott közéjük. Középfokú végzettséggel az álláskeresők 37,1%-a (907 fő), felsőfokú végzettséggel pedig mindösszesen 1,3%-a (31 fő) rendelkezik.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében ettől kedvezőbb képet mutat az álláskereső összetétele, ugyanis 48,9%-uk (18.596 fő) alapfokú, 47,8%-uk (18.178 fő) középfokú, míglen 3,3%-uk (1.269 fő) főiskolai vagy egyetemi végzettséget szerzett. Országosan már a középfokú végzettséggel rendelkezők szerepelnek a legnagyobb súllyal (52,4%, 147.119 fő), a legfeljebb az általános iskolai 8 osztályára kiterjedő végzettséggel az

álláskereső 40,9%-a (114.776 fő) szerepel, és a diplomások táborát 6,7% (18.661 fő) alkotja.

Életkor alapján a nyilvántartásban lévők közül 44,5% (1.088 fő) fiatal, 25 év alatti, 43,4% (1.061 fő) 26-50 év közötti, míg 12,2% (297 fő) az 50 év feletti csoportjába tartozik. A megyében a 26-50 év közötti álláskereső aránya a legmagasabb 49,6% (18.842 fő), a 25 év alatti fiatalok aránya alacsonyabb (35,1%, 13.312 fő), míg az 50 év feletti aránya 3,1%-kal magasabb (15,3%, 5.796 fő). Országosan ezek az arányok a következőképpen alakultak: 52,4% (146.873 fő) 26-50 év közötti, 29,3% (82.192 fő) 25 év alatti, 18,4% (51.493 fő) pedig 50 év feletti álláskereső.

Az álláskereső körén belül a pályakezdő fiatalok 10,6%-os (258 fő) arányban voltak jelen. Az Edelényi Paktum célterületén élő pályakezdő álláskereső mind a megyei, mind országos adatokhoz viszonyítva magasabb arányban vannak jelen, ugyanis előbbi esetében 10,5% (4.002 fő), utóbbi esetében 8,4% (23.645 fő) a fiatalok aránya.

A 2017. június és 2021. március közötti időszakban nyilvántartott álláskereső 75,7%-a (1.849 fő) kevesebb, mint egy évet volt nyilvántartásban. A tartósan álláskereső a nyilvántartott összlétszám 24,3%-át (593 fő) képezték. A regisztráció hossza tekintetében a megyei és az országos adatok kedvezőtlenebbek, ugyanis esetükben 29,6% és 26,2% körül mozog, az egy évet meghaladó ideig álláskeresőként történő nyilvántartásban töltött személyek.

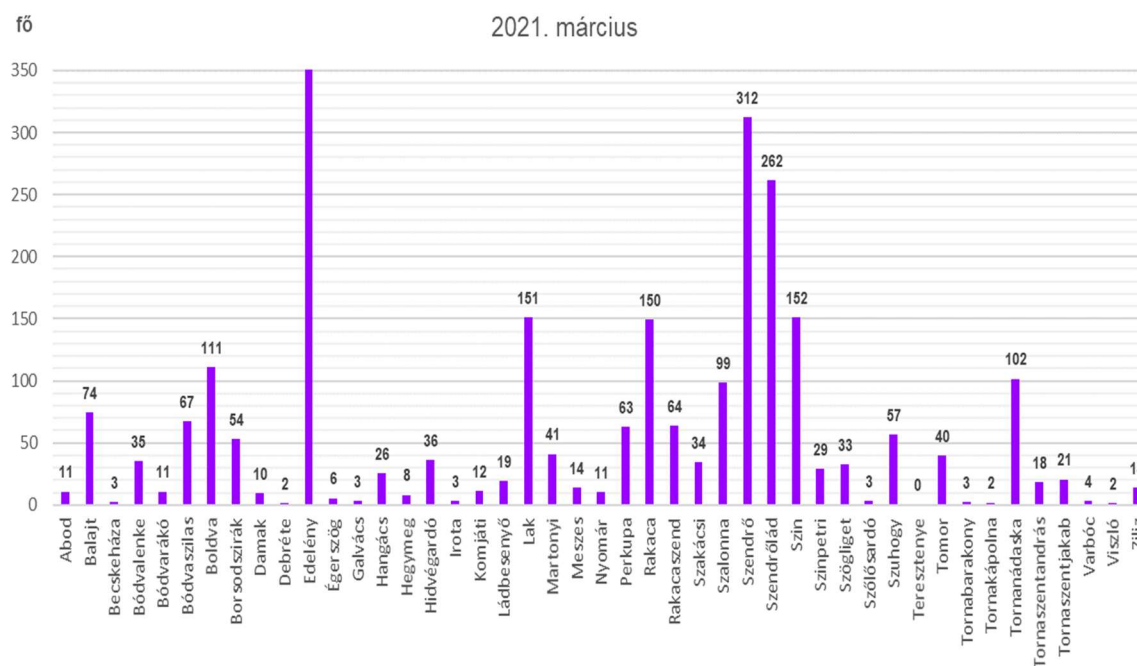
A 2017. júniusi és 2021. márciusi adatok összesítése alapján elmondható, hogy havonta átlagosan 2.306 fő regisztrált álláskereső volt az Edelényi Paktum célterületéhez tartozó településeken, amely egy az egyben az Edelényi Járási Hivatal közigazgatási területét is lefedti. Közülük 246-an kaptak (10,7%) álláskeresői ellátást, 157 fő segély típusú ellátást (6,8%), szociális ellátásra 1.025-en voltak jogosultak (44,5%), míg az álláskereső 38,1%-a, 878 fő nem részesült rendszeres ellátásban.

4.3 Közfoglalkoztatási helyzet

Az Edelényi Paktum célterületén a közfoglalkoztatásban részt vevő személyek havi átlagos száma 1.705 fő volt 2021. március hónapban. A célterületen Edelény (366 fő), Szendrő (312 fő) és Szendrőlád (262 fő) településen dolgoztak a legtöbben közfoglalkoztatásban, de Szin (152 fő), Lak (151 fő), Rakaca (150 fő), Boldva (111 fő),

illetve Tornanádaska (102 fő) település esetében is 100 fő feletti a közfoglalkoztatottak létszáma. 11 településen (Hegymeg, Égerszög, Varbóc, Galvács, Szőlősdó, Irota, Tornabarakony, Becskeháza, Tornakápolna, Debréte, Viszló) 10 fő alatti a közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos létszáma, sőt Teresztenye településen nem került sor programba vonásra.

3. ábra
A közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos száma az Edelényi Paktum célterületén (fő)

Forrás: <http://kozfoglalkoztatasi.bm.hu/>

4.4 Várható munkaerő-igény a megyében

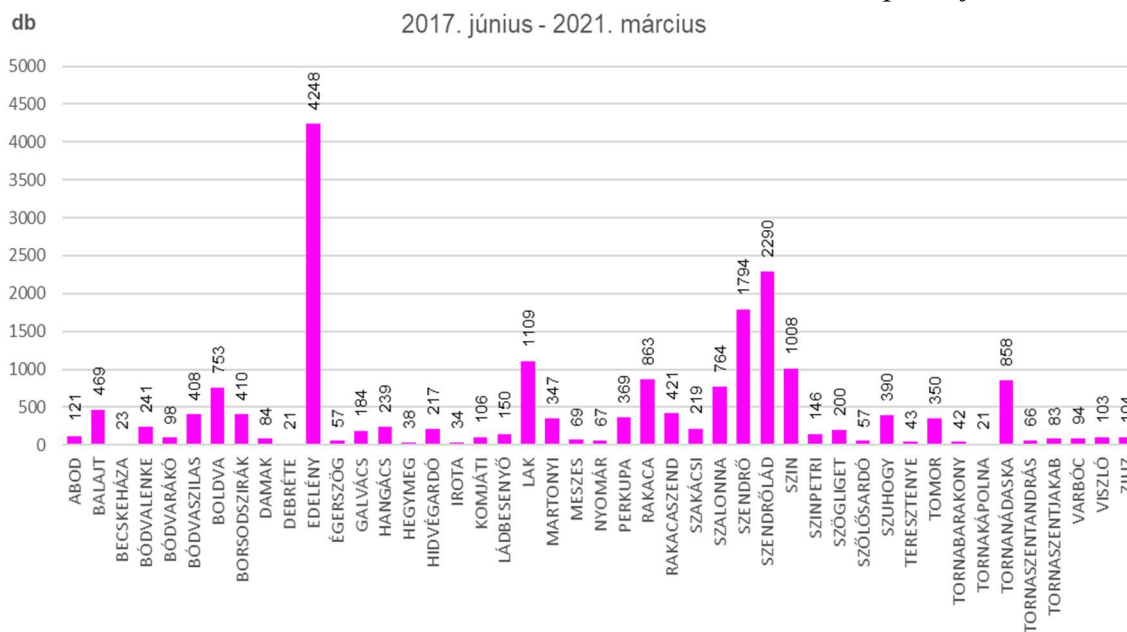
2021. március hónapban az Edelényi Paktum célterületén – az Edelényi Járási Hivatal foglalkoztatási osztályára – összesen 1.821 álláshelyre vonatkozó munkaerőigény bejelentés érkezett. A nyilvántartásba vett új állások 99,8%-a (1.818 állás) támogatott álláshely volt, 0,2%-a (3 állás) pedig nem támogatott foglalkoztatásra irányult. A közvetítési igények többsége Edelényben jelentkezett, de Szendrőlád (216 db), Szin (148 db), Lak és Szendrő (egyenként 116 db) településen is számottevő. Közülük Szendrő település kivételével a bejelentett munkaerőigények támogatott foglalkoztatáshoz, azon belül is döntően közfoglalkoztatási programhoz kapcsolódtak. Ezen túlmenően négy járásból (Boldva, Rakaca, Tornanádaska, Rakacaszend) jeleztek még 60 fős vagy a

fölötti munkaerőigényt a helyi munkaadók. További 35 településen mérsékeltebb (3-45 fő közötti) a várható létszámgigény, míg Teresztenye településen munkaerőigény nem került benyújtásra.

4. ábra

A bejelentett üres állások száma az Edelényi Paktum területén (db)

Forrás: <https://nfsz.munka.hu/>

2021. március folyamán a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei munkaadók összesen 18,4 ezer fő foglalkoztatására alkalmas üres állást jelentettek be a járási hivatalokban, közel hatszor annyit, mint az előző hónapban. Az állások túlnyomó többségét a hónap folyamán indított 2021. évi közfoglalkoztatási programok létszámgigénye tette ki (17,5 ezer fő, 95%), s csak kis részük állt rendelkezésre az elsődleges munkaerőpiacon tevékenykedő munkaadóknál (5%, 0,9 ezer állás).

5. A SWOT-ELEMZÉS ÁTTEKINTÉSE

Edelény és térségének munkaerőpiaci folyamatai közül a legtöbb párhuzamosságot mutat a hazai általános helyzettel. A foglalkoztatási stratégia helyzetelemzésének összefoglalásaként közölt SWOT-elemzés áttekintése, illetve az érintettekkel való megbeszélése után van néhány olyan pont, ahol kiegészítésre szorulhatnak a térség erősségei, gyengeségei. A térségben magas a hátrányos helyzetű csoportok aránya, akik gyakran szegregáltak, kistelepüléseken, apró zsákfalvakban élnek (gyakorta rossz közlekedési kapcsolatokkal), így társadalmi hálózataik is rehabilitációra szorulnak. Lakhatási körülményeik legtöbbször elmaradnak a kívánatostól, ahogy ezt megerősítette a paktumszervezeti tagok véleménye is. Ez igen nagy kihívást jelent a munkaerőpiaci beavatkozások esetében, mivel elérésük nehéz, motivációjuk alacsony szinten áll.

A gazdasági teljesítmény javul az országos átlagnak megfelelően hosszabb távot figyelembe véve, ám jelentős közeledés nem történt (2016-ra a térség fejlődésének mértéke elmaradt az ország fejlődéséhez képest). A területen kevésbé domináns a kkv-szektor (inkább vannak jelen mikrovállalkozások), a gazdasági teljesítmény legnagyobb részét a multinacionális vállalatok adják. A megyében alacsony a bérszínvonal az ország átlagához (különösen a nyugati megyékhez) képest, bár az elmúlt évben a munkaerőhiány előidézte a béremelést. A béremelkedésre való tekintettel nyilvánvalóan csökkent a munkanélküliek száma, ám még így is vannak tartalékok a megyében, különös tekintettel az inaktív lakosságra, akiknek rehabilitációja, a társadalomba való integrációja nagy potenciált jelenthet a megyének. A legfőbb probléma továbbra is az, hogy e csoportok foglalkoztathatósága alacsony szinten áll. A járási és helyi paktumok működésének egyik eredménye az, hogy az elmúlt időszakban a korábbiaktól eltérő, újabb csoportokat is sikerült aktivizálni a munkaerő-piacon.

A terület innovációs potenciálja továbbra is növelendő, noha a Miskolci Egyetem egyre jobban beágyazódik a nemzetközi kutatási hálózatokba. Az egyetem és a vállalatok kapcsolata jónak mondható, ám a kutatási eredmények nem feltétlenül tudnak helyben beépülni a termelési folyamatokba – ehhez beruházások és tudatosan szervezett innovációs együttműködések egyaránt szükségesek.

A megyében jelen van egy civil szervezeti kör, amely felvállal olyan társadalmi tevékenységeket, amelyek esetében az állami szféra nem tud elég hatékonyan eljárni. A helyi társadalom ilyen irányú fejlesztése a hátrányos helyzetű csoportok problémáinak enyhítésére kínálkozó lehetőség. A közmunkaprogram megfelelő céllal való felhasználása olyan társadalmi potenciált mozgósíthatna, amely jelenleg nem dinamikus a közös társadalmi érdekek mentén, ám jelenlegi működése a megkérdezettek véleménye szerint a munkaerő-piac tekintetében nincs sok pozitív hatással. A közfoglalkoztatottak elsődleges munkaerő-piacon való megjelenése (akár önfoglalkoztatóként) a térségi gazdaság fejlődésének szempontjából is elsődleges feladat.

Lehetőségek	Veszélyek
- Megvalósuló társadalmi fejlesztések - Megvalósuló közlekedési infrastrukturális fejlesztések - Bővülő gazdaság a megyében - Helyi termékek kereskedelmére épített csarnokok az autópálya mellett - Tudatos, igényes vásárlók növekvő aránya - Szép természeti környezet, turisztikai értékek és turisztikai beruházások, - A járasszékhely és a járás városai, települései sokszínű kultúrája, aktív, fejlődő társadalmi élete - Munkaerő-tartalék: inaktív csoportok innovatív módon történő motiválása - Munkaerő-piaci és szakképzési támogatások EU és hazai forrásból, új források bevonása - Határmenti együttműködések a helyi termék értékesítés bővítésére - Leader csoportok / civilszervezetek erőforrásainak kiaknázása	- Roma társadalom általános kulturális és gazdasági felemelkedésének súlyos nehézségei, - Hatékony támogató, segítő rendszerek és kompetenciák hiánya - Társadalmi deviancia erősödése, tolerancia csökkenése, helyi társadalmi konfliktusok növekvő száma - Jó minőségű termőterületek alacsony aránya és aszálynak való kitettsége - Szélsőséges időjárási helyzetek gyakoriságának növekedése - Az elvándorlás már minden társadalmi csoportot érint, és növekvő tendenciát mutat; - A képzési lehetőségek nem jutnak el azokhoz, akik elsődleges célcsoportot jelentenének - Nonprofit munkaerő-piaci szolgáltatók alulfinanszírozottsága - Az állami, önkormányzati beruházások további munkaerőt szívnak el a profitorientált szektortól

6. AJÁNLÁSOK A KIEMELT CÉLCSOPORT FOGLALKOZTATÁSI HELYZETÉNEK JAVÍTÁSÁRA

A pandémiás válság munkaerőpiaci hatásai kapcsán számos nehézséggel és kihívással nézünk szembe: a foglalkoztatottságnál jobban csökkenő jövedelem a munkavállalók körében, a bizonytalanság a vállalkozások életében, a korábbinál nem látott mértékben terjedő távmunka, a digitalizáció jelentette kihívások, a munkakörülmények felértékelődése, a fiatalok számára a bizonytalanabbá váló karrierkezdés, a kiszolgáltatottabbá váló munkavállalók, az alacsonyabb jövedelműeket jobban sújtó jövedelem-csökkenés mind-mind e válság velejárói és a paktum tevékenységének homlokterében kell lennie.

Ahogy az adatelemzés is alátámasztja, nincs olyan változás, amely indokolná a Stratégia céljainak átalakítását. A megyében egy év távlatában nem várható olyan méretű nagyberuházás, amely új célok megjelenítését tenné szükségessé. Az elmúlt egy évben jó eredménynek értékelhető, hogy a térségi paktum társadalmilag beágyazottá vált, a vállalatok és az érintettek számára ismert az együttműködés, ennek megfelelően a vállalkozói fórumokon, illetve egyéb foglalkoztatással kapcsolatos rendezvényeken is folyamatos a paktum jelenléte.

A következőkben kiemeljük azokat a stratégiában megfogalmazott célokat, amelyek kiemelt szerepet játszanak abban, hogy a hátrányos helyzetű csoportokat hatékonyabban lehessen megszólítani a foglalkoztatási helyzetük javítása érdekében.

1. Stratégiai cél: Képzettségi szint, illetve foglalkoztathatóság javítása

Továbbra is az egyik legfontosabb cél a vállalatok és az álláskeresők egybehangzó véleménye alapján a képzettségi szint emelése. Nagyobb arányban kell támogatni a leghátrányosabb helyzetű csoportokat az általános iskolai végzettség megszerzésében, illetve szakmához juttatásában. Ehhez a szakképzési struktúrák, illetve főként a pedagógiai módszertanok megújítására van szükség.

1.1. Specifikus cél: **A köznevelési intézmények hátránykompenzáló szerepének erősítése**

További fejlesztésre van szükség a köznevelési intézményrendszerben. Ahhoz, hogy a lemorzsolódás csökkenjen a szakképzési szinten, az alapkompenciák megerősítésére, illetve az általános iskolában használt módszertanok megújítására van szükség – különösen a leghátrányosabb helyzetű térségek iskoláiban. Az iskola feladata ebben az esetben az, hogy a „hozott” hátrányokat csökkentse, illetve kompenzálja. Ebben a paktum olyan tájékoztatási feladatokat tud ellátni, amely közvetít a köznevelés és a munkaerő-piac között, illetve a hátrányos helyzetű térségekben felhívja az intézmények figyelmét a módszertani kultúra megújítását támogató fejlesztési (hazai és EU-s) forrásokra.

1.2. Specifikus cél: **A lemorzsolódás csökkentése a szakképzésben**

A lemorzsolódás a szakképzés egyik legnagyobb problémája, amelynek fő következménye a megyében az alacsony iskolázottsági szint tartóssága, ezáltal a kirekesztődés állandó és kézzelfogható veszélye.

A szakképzésbe belépő tanulók körében az elmúlt időszakban a tanulmányi eredmények folyamatos romlása figyelhető meg. A szakképzés nem hagyhatja figyelmen kívül, hogy az utóbbi 20 év során gyökeres változásokon ment keresztül a tanulók összetétele és felkészültsége, és e jelenségekre mindenképpen reagálni kell. Olyan felzárkóztató programok elindítására van szükség, amely akár az iskola falain kívül segít azoknak a fiataloknak, akik veszélyeztetettek a lemorzsolódástól.

1.3. Specifikus cél: **A felnőtt lakosság továbbképzése, átképzése, illetve végzettséghez juttatása**

A térség felnőtt lakosságának képzettségi szintjét növelni szükséges annak érdekében, hogy a jelenleg álláskereső, közfoglalkoztatott (és veszélyeztetett) több tízezer személy is esélyt kaphasson az elsődleges munkaerő-piacra való belépésre. Ezt leginkább felzárkóztató, alapkompencia-fejlesztést célzó, vagy kiegészítő szakmai képzésekkel lehet elérni. Ehhez a teljes térségi felnőttképzési rendszer erősítésére szükség van,

amihez a rendelkezésre álló hazai és EU-s források tudatos tervezése és felhasználása szükséges.

2. Stratégiai cél: **A foglalkoztatottsági szint javítása**

Nőtt ugyan a gazdaságilag aktívak száma, de a térség gazdasági fejlődésének érdekében szükséges a foglalkoztatási célú aktivitást tovább növelni. Erősségnek ítéltető, hogy a megyében jelentős munkaerő-tartalékok vannak: a közfoglalkoztatásban dolgozók száma ugyan csökken, de még mindig magas, és ugyanígy nagy hangsúlyt kell fektetni az 55 év feletti álláskereső helyzetének javítására. Ugyancsak adott a fiatal, tapasztalat nélküli munkavállalók csoportja (bár helyzetük a statisztikák és a vállalkozások visszajelzései alapján is jobb, mint a másik két kiemelt csoporté). A foglalkoztatást helyettesítő támogatások továbbra is magas száma (az elmúlt évben nőtt) viszont nagy problémát mutat a tartós munkanélküliek, az alacsonyan képzettek, illetve a perifériákon élő, halmozottan hátrányos helyzetű csoportok esetében.

2.1. Specifikus cél: **Az elsődleges célcsoport hatékonyabb elérése**

A foglalkoztatási programok, így nyilvánvalóan a paktum számára is az egyik legnagyobb probléma azon hátrányos helyzetű, deprimált, szociális hálózatukat elvesztett csoportok elérése, akik további munkaerő-potenciált jelenthetnének a térség gazdaságában.

A térségi beavatkozást ennél a célnél továbbra is szükséges a hasonló területet lefedő EFOP és GINOP projektekkal harmonizálni.

2.2. Specifikus cél: **Munkaerő-kereslet illesztése a megváltozott munkaerő-piaci lehetőségekhez**

Bár a térség komoly munkaerő-piaci tartalékokkal rendelkezik és a munkanélküliek aránya rég nem látott mértékben alacsony, ezzel egy időben a strukturális munkanélküliség jelenségével is találkozunk. A munkaadókat szükséges megismertetni a potenciális munkavállalók kompetenciáival, sajátosságaival. Emellett pedig szükséges a már ismert és bevált aktív munkaerő-piaci eszközöket alkalmazni – azok

alkalmazhatóságáról, annak előnyeiről és adminisztratív kötelezettségeiről a vállalatokat tájékoztatni.

3. Stratégiai cél: A helyi gazdaság erősítése, alkalmazkodási képességének fejlesztése

A megyében jelen lévő álláskereső, közfoglalkoztatottak, valamint az ezzel párhuzamosan érzékelhető munkaerőhiány 2018-ban is azt jelzi, hogy mind a munkaadóknak, mind a munkavállalóknak, mind pedig a nonprofit szektornak változtatásra van szüksége. Az ipar 4.0 egyre érzékelhetőbb megjelenése a termelésben és a szolgáltató szektorban egyaránt azt teszi szükségessé, hogy minden gazdasági szereplő fejlessze adaptációs képességét. Ehhez kapcsolódnia kell a munkavállalóknak is, mivel olyan új álláshelyek jönnek létre, amelyek a jelenlegitől eltérő szükséges kompetenciákat igényelnek majd.

A szakképzettséggel nem, illetve munkavállalói kompetenciákkal csak kevésbé rendelkező társadalmi csoportok gyors munkaerő-piaci integrációjának egyik lehetséges eszköze a helyi mezőgazdasági terményekre épülő feldolgozóipar erősítése, illetve ezen belül a szociális gazdaság (társadalmi vállalkozások) támogatása.

3.1. Specifikus cél: Térségi partnerség kialakítása

Ahogy láttuk a jó példák között, nem feltétlenül csak a megyén belüli együttműködés lehet gyümölcsöző, potenciálisan ki kell tekinteni a megyével szomszédos (akár külhoni) térségekben működő vállalkozások lehetőségeire is. Szervezetileg természetesen a térségi paktum a megyén belüli helyi paktumokkal tud együttműködni, ami kiemelt feladatot jelent. Tekintettel arra, hogy a helyi társadalom és gazdaság, a munkáltatók, képzők és munkavállalók, a helyi önkormányzatok, a piaci cégek és a helyi társadalom egyaránt képviselteti magát a munkában, a paktumszervezetek koordinálásával szükség van olyan tematikus együttműködések kialakítására, amelyek többszintű beavatkozási lehetőséget biztosítanak.

Ez a partnerség lehetőséget ad a térségi foglalkoztatási stratégia társadalmasítására, a stratégiai célok akciókká és helyi, kis léptékű beavatkozásokká formálására.

3.2. Specifikus cél: **Innovatív megoldások térségi fejlesztésének támogatása**

Mivel nem történt jelentős társadalmi áttörés, továbbra is szükség van olyan innovatív megközelítésre, amely a specifikusan jellemző adottságokat is képes kezelni. Az egyik innovációs javaslat a megyén belüli technológiai innovációt indítaná be, ami a térség gazdaságának külső függésén és a legképzettebbek elvándorlásán enyhíthetne. A másik javaslat olyan térségi modellprojektet indítana, amely az ipar és foglalkoztatás nélkül maradt periférikus térségeknek kínálna kitörési lehetőséget, jövőképet és tanulási helyet. A megközelítés szabad teret ad a helyi gazdasági innovációnak, és információval vagy adminisztratív segítséggel támogatja az új innovatív ötletekre alapuló vállalkozásokat.